

Tall fra Grunnskolens informasjonssystem (GSI) 2015/16

Innhold

Sammendrag	2
<i>Innledning</i>	2
<i>Elevtall, grunnskoler og lærertetthet</i>	2
<i>Årsverk til undervisningspersonale og elevtimer</i>	2
<i>Spesialundervisning</i>	2
<i>Valgfag</i>	3
<i>Fag fra videregående</i>	3
Tabeller, figurer og kommentarer	4
<i>Elevtall</i>	4
Utvikling i elevtall.....	4
Antall skoler og skolestørrelse.....	5
<i>Gruppestørrelse</i>	6
Gruppestørrelse 1.....	6
Gruppestørrelse 2.....	7
<i>Undervisningspersonale</i>	8
Antall lærere.....	8
Kompetansekrav for tilsetting.....	8
Kompetansekrav for undervisning.....	8
Årsverk til undervisningspersonale.....	9
Årsverk til assistenter.....	10
Elever per lærerårsverk	11
Årstimer til undervisning per skoleår	11
<i>Elevtimer</i>	11
Fysisk aktivitet.....	12
<i>Spesialundervisning</i>	12
Elever i faste avdelinger for spesialundervisning.....	14
Alternativ opplæringsarena.....	14
<i>Særskilt norskopplæring og annen særskilt språkopplæring for språklige minoriteter</i>	15
<i>Opplæringsmålform</i>	16
<i>Valgfag</i>	17
<i>Elever som ikke har møtt på skolen</i>	18
Leksehjelp	19
SFO	20

Sammendrag

Innledning

Tall fra Grunnskolens informasjonssystem (GSI) per 1.10.2015 er tilgjengelige på www.udir.no/gsi fra og med 11. desember 2015.

Alle tall og beregninger i dette notatet er gjort med utgangspunkt i rapporter fra Grunnskolens informasjonssystem (GSI), og er basert på et uttrekk av alle offentlige og private grunnskoler¹.

Tallene er per 1. oktober 2015, og den registrerte ressursbruken er den planlagte ressursbruken for hele skoleåret.

Elevtall, grunnskoler og lærertetthet

Det er i alt 623 755 elever i grunnskolen skoleåret 2015/16. Det er 4 759 flere elever enn skoleåret 2014/15.

Det er 2 867 grunnskoler i Norge. Dette er 19 færre enn forrige skoleår.

For skoleåret 2015/16 er lærertetthet (gruppestørrelse 1) beregnet til 13,5 elever per lærer. Lærertetthet i en ordinær undervisningssituasjon (gruppestørrelse 2) er beregnet til 16,8 elever per lærer. Det er det samme som for forrige skoleår.

Alle grunnskoleelever i Norge er med i tallgrunnlaget, også elever som går på egne skoler for spesialundervisning.²

Årsverk til undervisningspersonale og elevtimer

Det er en økning i antall lærere totalt, økningen er først og fremst på ungdomstrinnet. Årsverk til undervisning har økt med 391 årsverk siden 2014/15, men det har vært en nedgang i årsverk til annet enn undervisning. Samlede årsverk til undervisningspersonale har økt med 281 årsverk siden forrige skoleår. Antall elever per lærerårsverk er det samme som forrige skoleår.

Det er gjennomsnittlig 787 elevtimer (årstimer) per elev. Dette er det samme som forrige skoleår.

Spesialundervisning

Antall elever med enkeltvedtak om spesialundervisning har økt i mange år. De siste tre årene har det vært en liten nedgang i antall elever med spesialundervisning. Andelen elever med spesialundervisning i grunnskolen er nå 7,9 prosent. Den er nesten tre ganger så høy ved 10. trinn som ved 1. trinn. 67,5 prosent av elevene med enkeltvedtak om spesialundervisning er gutter.

3 966 elever går i egen fast avdeling for spesialundervisning. 363 skoler oppgir at de har elever i egen fast avdeling for spesialundervisning. I tillegg er 1 660 elever utplassert én eller flere dager i uken utenfor ordinær opplæring (alternativ opplæringsarena).

¹ Norske skoler i utlandet er ikke inkludert. Elever som undervises sentralt i kommunen er inkludert i elevtallet.

² I publikasjoner før 2011/12 var ikke disse elevene inkludert i tallgrunnlaget. Tall fra gamle publikasjoner vil derfor kunne avvike fra tallene som publiseres her for skoleårene 2004/05 til 2010/11.

Valgfag

Flest elever på 8.-10. trinn (33 prosent) velger fysisk aktivitet og helse. Etter dette er sal og scene og design og redesign de mest populære valgfagene. 13 og 10 prosent av elevene velger disse valgfagene.

Fag fra videregående

Skoleåret 2015/16 er det totalt 1 595 elever på ungdomstrinnet som tar fag fra videregående opplæring. 755 tar fag fra videregående i stedet for valgfag, mens 840 tar fag fra videregående ved siden av valgfag.

Tabeller, figurer og kommentarer

Elevtall

Utvikling i elevtall

Tabell 1. Antall elever³ i grunnskolen fordelt på trinn⁴, i perioden 2006/07 til 2015/16.

Skoleår	Elever per trinn											Andre ⁵	Sum
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	1.-10.		
2015/16	65 129	64 057	62 388	62 780	61 371	61 590	61 072	60 013	61 404	63 951	623 755	0	623 755
2014/15	63 799	62 073	62 438	60 991	61 203	60 671	59 689	60 827	63 469	63 836	618 996	0	618 996
2013/14	61 853	62 188	60 653	60 927	60 387	59 330	60 579	63 049	63 525	62 794	615 285	42	615 327
2012/13	61 946	60 373	60 569	60 044	58 943	60 262	62 856	63 044	62 522	64 280	614 839	55	614 894
2011/12	59 997	60 206	59 641	58 689	59 794	62 411	62 636	61 966	63 794	65 200	614 334	79	614 413
2010/11	59 970	59 433	58 343	59 524	61 955	62 300	61 814	63 348	64 850	64 351	615 888	91	615 979
2009/10	59 137	57 987	59 091	61 614	61 882	61 288	63 053	64 401	63 919	63 511	615 883	44	615 927
2008/09	57 586	58 736	61 172	61 496	60 867	62 611	64 301	63 322	63 030	62 975	616 096	43	616 139
2007/08	58 366	60 838	61 050	60 484	62 161	63 672	63 014	62 583	62 550	63 592	618 310	279	618 589
2006/07	60 486	60 796	60 139	61 851	63 327	62 602	62 342	62 187	63 297	63 986	621 013	0	621 013

Det er 4 759 flere elever skoleåret 2015/16 enn skoleåret 2014/15. Vi ser en økning i elevtall for 1., 2., 4.-7. og 10. trinn fra 2014/15. Tabellen viser at elevtallet i grunnskolen avtok noe fra 2006/07 til 2011/12, men at det har vært en økning igjen de siste årene.

21 648, 3 prosent av elevene, går ved private grunnskoler. 23 elever blir undervist sentralt i kommunen.

I tillegg får 119 elever hjemmeundervisning.

³ Elever som undervises av kommunen sentralt er inkludert i tallene. Der vi henviser til antall skoler er kommunen sentralt ikke inkludert, med mindre det er presisert.

⁴ Elever med hjemmeundervisning er ikke inkludert i tabellen. De er heller ikke med i tallene i notatet for øvrig.

⁵ I 2005/06 het kategorien "elever ikke fordelt på årstrinn". Nå heter denne kategorien "grunnskoleopplæring ut over 10. trinn".

Antall skoler og skolestørrelse

Per 1. oktober 2015 er det 2 867 grunnskoler i Norge. Dette er 19 færre enn i 2014.

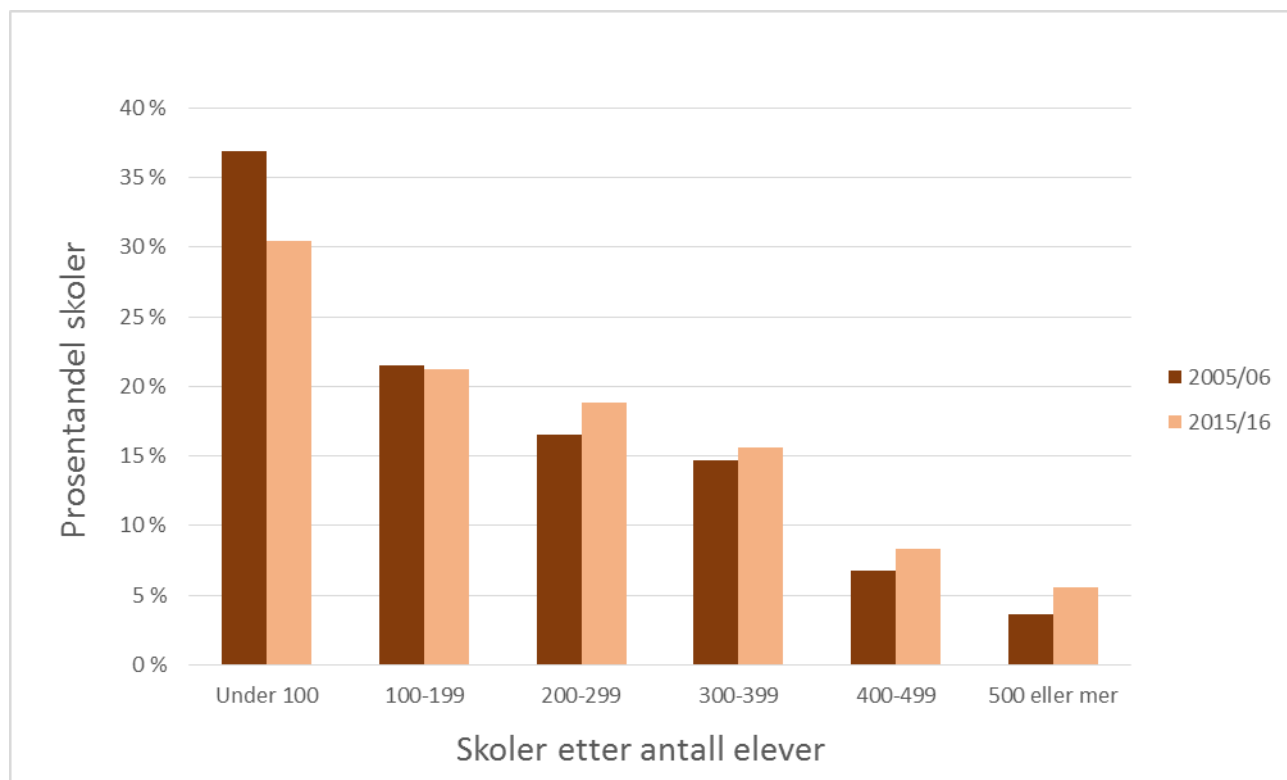
Tabell 2. Skoler fordelt etter elevtall, skoleåret 2013/14 til 2015/16⁶

Antall skoler og antall elever per skole				
År	Skoler fordelt etter elever			
	Færre enn 100 elever	100 - 299 elever	300 elever eller mer	Sum skoler
2015/16	872	1 147	848	2 867
	30 %	40 %	30 %	100 %
2014/15	886	1 155	845	2 886
	31 %	40 %	29 %	100 %
2013/14	903	1 171	833	2 907
	31 %	40 %	29 %	100 %

Det har vært en nedgang i antall skoler med færre enn 300 elever. Dette gjelder spesielt skoler med færre enn 100 elever. Antall skoler med 300 elever eller mer er omtrent det samme som i fjor.

Det er fortsatt flest skoler som har mellom 100 og 299 elever.

Figur 1. Andel skoler fordelt etter elevtall per skole.⁶

⁶ Skoler med null registrerte elever og elever som er registrert på kommunen sentralt er ikke inkludert i tabellen.

Figur 1 viser endring i elevtall på skolene og prosentandelen skoler som har et gitt antall elever⁷. Det er en mindre prosentandel av skolene som har under 100 elever i 2015/16 enn i 2005/06. Samtidig har det blitt flere skoler som har over 200 elever. Andelen skoler som har mellom 100 og 199 elever har vært stabil siden 2005/06.

Andre mål viser også at skolene er større i 2015/16 enn de var i 2005/06. For ti år siden hadde den største skolen 808 elever. I dag har den største skolen 876 elever. Gjennomsnittet har økt med 26 elever, fra 192 til 218, og medianen⁸ har økt fra 159 til 192, altså med 33 elever.

Gruppestørrelse

Gruppestørrelse er et mål på lærertetthet i skolen, det vil si forholdet mellom elevtimer og lærertimer:

$$\frac{\text{elevtimer}}{\text{lærertimer}}$$

Når gruppestørrelsen er lav, betyr det at det er få elever per lærer. Tilsvarende betyr en høy gruppestørrelse at det er mange elever per lærer.

Endring i gruppestørrelse skyldes:

- endring i elevtimer. For eksempel vil færre elevtimer/elever og samme antall lærere gi lavere gruppestørrelse.
- endring i lærertimer. For eksempel vil flere lærertimer/lærere på samme elevtall gi lavere gruppestørrelse.

I GSI har vi to ulike mål på gruppestørrelse: gruppestørrelse 1 og gruppestørrelse 2

Gruppestørrelse 1

Gruppestørrelse 1 er definert som *forholdet mellom det totale antallet elevtimer og det totale antallet lærertimer*.

Denne definisjonen gir et bilde av forholdet mellom totalt antall elever og lærere på en skole eller i en kommune.

Gruppestørrelse 1 inkluderer timer til spesialundervisning og til særskilt norskopplæring for språklige minoriteter. Elever som mottar spesialundervisning og/eller særskilt norskopplæring er ofte fysisk atskilt, enten alene eller i egne grupper. Ved å inkludere disse timene i beregningen av gruppestørrelsen, kan en derfor få inntrykk av at gruppestørrelsen er mindre enn den egentlig er i reelle undervisningssituasjoner.

⁷ Vi har her brukt andel av skoler for å kunne sammenlikne. Dette fordi det er færre skoler i dag enn i 2005/06.

⁸ Medianen er den midterste observasjonen. I denne sammenheng betyr det at det er like mange skoler som har flere enn 187 elever som det er skoler med færre enn 187 elever.

Gruppestørrelse 2

For å vurdere forholdet mellom elever og lærere i en ordinær undervisningstime, er gruppestørrelse 2 en bedre indikator. Gruppestørrelse 2 er definert som *forholdet mellom elevtimer minus timer til spesialundervisning og særskilt norskopplæring, og ordinære undervisningstimer pluss oppdeling til samiske språkalternativer*. Dette er en indikasjon på elever per lærer i ordinær undervisning, hvor ressurser til spesialundervisning og undervisning i særskilt norsk ikke regnes med.

Gruppestørrelse 2 har følgende variabler med:

$$\frac{\text{elevtimer totalt} - \text{timetall spesialundervisning} - \text{timetall særskilt norsk}}{\text{ordinære undervisningstimer} + \text{timer til oppdeling til samiske språkalternativer}}$$

Gruppestørrelsene er en indikasjon, ikke et absolutt mål

Det er usikkerhet om begge målene på gruppestørrelse. Dette kommer av at noen kommuner fører lærerressurser på kommunen sentralt, mens andre kommuner fører det på skolen. Dette kan for eksempel være timer til spesialundervisning eller særskilt norskopplæring.

I gruppestørrelse 2 er det også noen tall som estimeres ut i fra gjennomsnittet. I GSI føres det ikke eksakt antall timer per trinn som elever har spesialundervisning.

Gruppestørrelsene er derfor en indikasjon og ikke et absolutt mål.

Tabell 3. Gruppestørrelse 1 og gruppestørrelse 2 i perioden 2006/07 til 2015/16. 1.-10. trinn

Skoleår	Gruppestørrelse 1	Gruppestørrelse 2
2015/16	13,5	16,8
2014/15	13,5	16,8
2013/14	13,5	16,8
2012/13	13,5	16,9
2011/12	13,4	16,9
2010/11	13,4	16,9
2009/10	13,4	16,6
2008/09	13,5	16,8
2007/08	13,5	16,7
2006/07	13,7	16,9

Lite endring i antall elever per lærer

Tabell 3 viser at både gruppestørrelse 1 og 2 har vært stabil de siste årene.

Undervisningspersonale

Antall lærere

Tabell 4. Utvikling i antall lærere i perioden 2011/12 til 2015/16⁹

Skoleår	I alt	Barnetrinnet	Ungdomstrinnet
2015/16	66 461	41 943	24 518
2014/15	66 165	41 941	24 224
2013/14	65 946	41 737	24 209
2012/13	65 809	42 037	23 772
2011/12	66 082	42 365	23 717

Tabell 4 viser at det har vært en økning på 296 lærere fra forrige skoleår. Nesten hele økningen er på ungdomstrinnet.

Hvis vi ser de siste tre årene i sammenheng, har det vært en økning på 515 lærere i grunnskolen – 309 på ungdomstrinnet og 206 på barnetrinnet.

Kompetansekrav for tilsetting

5,3 prosent av lærerne oppfyller ikke kompetansekravene for tilsetting. Det vil si at de ikke har en lærerutdanning eller annen godkjent utdanning for tilsetting i grunnskolen. 4,0 prosent av undervisningstimene gis av lærere som ikke oppfyller kompetansekravene for tilsetting. Dette tyder på at lærere uten godkjent utdanning underviser litt færre timer enn de som har en godkjent utdanning.

Kompetansekrav for undervisning

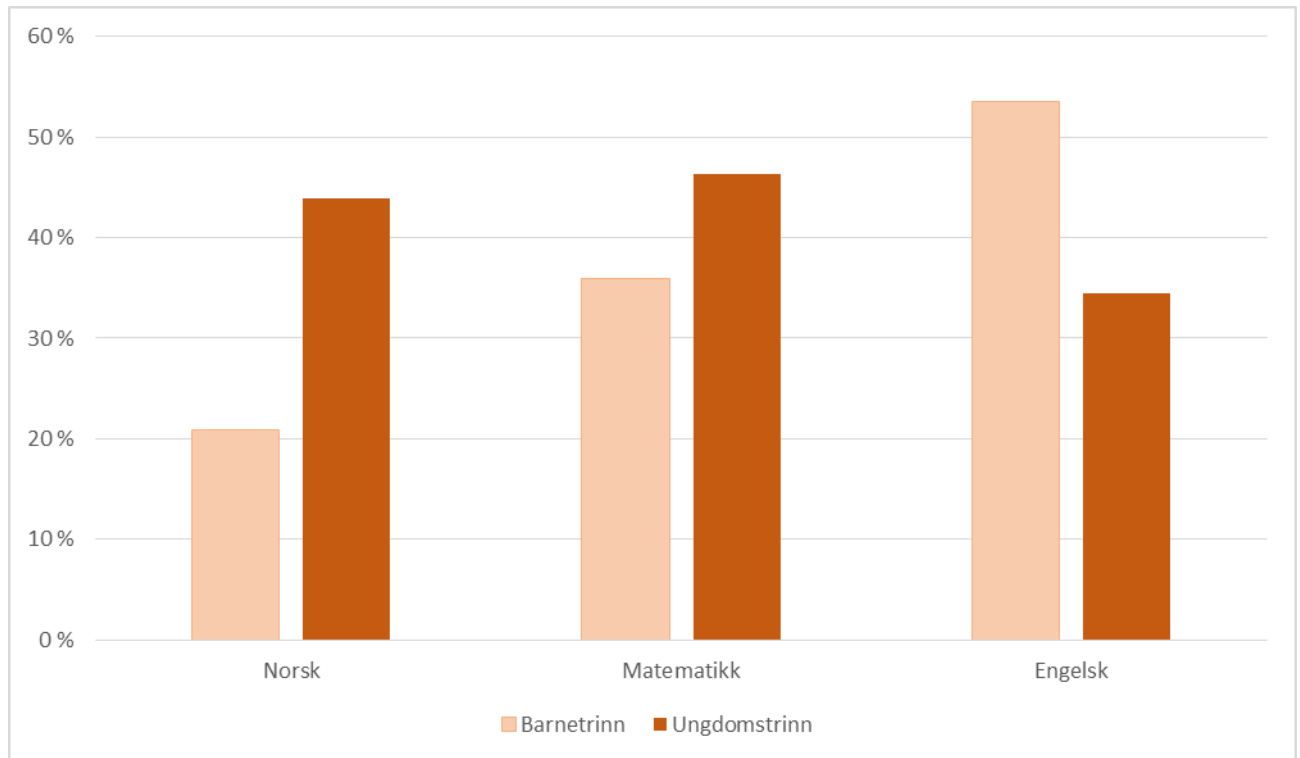
I tillegg til kravet om godkjent kompetanse for tilsetting, er det et krav om et visst antall studiepoeng i flere av fagene lærerne underviser i. For lærere som underviser i norsk, matematikk, engelsk, samisk og norsk tegnspråk, er det et kompetansekrav om 30 studiepoeng på barnetrinnet og 60 på ungdomstrinnet. Det pågår en satsing på videreutdanning og det er et politisk mål at alle lærere som underviser i disse fagene skal oppfylle kompetansekravet for undervisning innen ti år (da er det planlagt å fjerne unntaksbestemmelsen i loven).

Av de 95 prosent lærerne som oppfyller kompetansekravene for tilsetting, er det mange som ikke oppfyller kompetansekravene for undervisning i fagene de underviser i. 9 544 av lærerne som underviser i norsk, 12 399 av lærerne som underviser i matematikk og 11 312 av lærerne som underviser i engelsk mangler noen studiepoeng for å oppfylle kompetansekravet. Dette utgjør 26 prosent av norsklærerne, 38 prosent av matematikklærerne og 48 prosent av engelsklærerne.

Det er forskjeller mellom barne- og ungdomstrinnet. Andel lærere som ikke oppfyller kompetansekravet for undervisning i norsk og matematikk er høyest på ungdomstrinnet. I engelsk er andelen høyest på barnetrinnet.

⁹ En lærer underviser både på barne- og ungdomstrinnet skal bare registreres en gang, på det høyeste trinnet vedkommende underviser.

Figur 2. Andel lærere som ikke oppfyller kompetansekravet for undervisning i fag de underviser i, fordelt på barne- og ungdomstrinn¹⁰. Kun lærere som oppfyller kompetansekravet for tilsetting. 2015/16.

Årsverk til undervisningspersonale

Tabell 5. Årsverk¹¹ til undervisningspersonale fordelt på årsverk til undervisning og andre oppgaver i perioden 2011/12 til 2015/16. Alle trinn.

Skoleår	Årsverk til undervisningspersonale		
	Undervisning	Annet enn undervisning	Undervisningspersonale i alt
2015/16	51 205	6 407	57 612
2014/15	50 814	6 518	57 331
2013/14	50 636	6 979	57 614
2012/13	50 493	6 965	57 458
2011/12	50 592	6 855	57 447

Årsverk til undervisning har økt med 391 årsverk siden 2014/15. Årsverk til annet enn undervisning har derimot hatt en nedgang på 111 årsverk siden forrige skoleår¹².

¹⁰ Lærere som underviser både på barne- og ungdomstrinnet er registrert på ungdomstrinnet.

¹¹ Årstimer til undervisning er omregnet til årsverk til undervisning ved å dividere årstimene til undervisning på årsrammen til undervisning - 741 timer på barnetrinnet og et gjennomsnitt på 656 timer på ungdomstrinnet. Årstimer til andre oppgaver enn undervisning er omregnet på samme måte der det er separat rapportering for barne- og ungdomstrinn. Der det er samlet rapportering er det antatt samme fordeling på barne- og ungdomstrinn som årstimer til undervisning har. Skoler med avtale om en annen årsramme til undervisning, har fra skoleåret 2012/13 hatt mulighet til å korrigere lesepliktallet. I så fall divideres årstimene til undervisning på det korrigerede tallet for å komme frem til årsverket.

Samlede årsverk til undervisning har økt med 281 for undervisningspersonale siden forrige skoleår.

Årsverk til assistenter

Tabell 6. Årsverk til bruk for assistenter med oppgaver tilknyttet undervisningen i perioden 2013/14 til 2015/16.

Skoleår	Årsverk assistenter totalt
2015/16	8 417
2014/15	8 167
2013/14	8 234

Tabell 6 viser en økning i 250 årsverk til assistenter fra forrige skoleår.

Det har i flere år vært stor variasjon i forståelsen av hvor mange årstimer et assistentårsverk inneholder. Fra og med 2014/15 beregner vi derfor årsverk til assistent på grunnlag av rapporterte årstimer, der ett assistentårsverk består av 1687,5 årstimer. På grunn av endringen i rapporteringspraksisen, må vi tolke tall fra 2013/14 og tidligere med forsiktighet. Omregningen bidrar til bedre kvalitet for tallene og bedre tidsserie fra og med skoleåret 2014/15.

Assistenttimer til spesialundervisning utgjør 61 prosent av de totale assistenttimene på barnetrinnet og 75 prosent av de totale assistenttimene på ungdomstrinnet. Totalt går 65 prosent av assistenttimene til spesialundervisning. Andelen av assistenttimene som benyttes i spesialundervisningen, har gått ned med 2 prosentpoeng fra forrige skoleår.

Inneværende skoleår er det totalt 18 822 assistenter i skolen. Det er en økning på 570 assistenter siden skoleåret 2014/15.

¹² I 2013/14 hadde vi egne felter for årstimer til: *vikar som en del av stillingen til lærere tilsatt ved skolen (beredskapsressurs), årstimer til seniortiltak, årstimer til tidsressurspott og årstimer til pedagogisk veiledning, utviklingsarbeid m.v.* I 2014/15 ble disse slått sammen. I 2014/15 hadde vi fortsatt egne felter for *sosialpedagogisk rådgiver, utdannings- og yrkesrådgiver, elevrådskontakt, kontaktlærer, fjernundervisning og tilsyn av elever som får hjemmeundervisning.* I 2015/16 ble også disse slått sammen, slik at alle andre årstimer utført av undervisningspersonale ble en samlekategori. Slike endringer i skjema kan spille inn på føring av tallene og kan ofte bidra til brudd i statistikken.

Fra 2013/14 til 2014/15 var det en nedgang på 7 prosent i andre årstimer utført av undervisningspersonale. De skolene som i størst grad bidro til denne nedgangen i årstimer til annet enn undervisning skrev bl.a. følgende som forklaring: at nedgangen var reell bl.a. p.g.a. mindre på seniortiltak, at en større del av ressursene gikk til undervisning enn tidligere, at sparetiltak først og fremst gikk på disse postene og nedgang i beredskapsvikarer. Mange oppga også at de hadde misforstått disse feltene tidligere og lagt inn for mange timer. Flere hadde tidligere ført lederoppgaver/ inspektøroppgaver her. Nedgangen fra 2014/15 til 2015/16, etter ytterligere sammenslåing av kategorier, var på 2 prosent.

Elever per lærerårsverk

Tabell 7. Elever per lærerårsverk totalt (både til undervisning og annet enn undervisning), elever per assistentårsverk, og assistentårsverk per beregnede lærerårsverk, perioden 2013/14 til 2015/16.

Skoleår	Elever per lærerårsverk	Elever per assistentårsverk	Assistentårsverk per hundre lærerårsverk
2015/16	10,8	74,1	14,6
2014/15	10,8	75,8	14,2
2013/14	10,7	74,7	14,3

Det er 10,8 elever per lærerårsverk skoleåret 2015/2016. Dette tallet har vært stabilt de siste årene. Antall elever per assistentårsverk har sunket med nesten to elever per årsverk sammenlignet med 2014/15. Per 100 beregnede lærerårsverk, er det 14,6 assistentårsverk i 2015/16, en liten økning siden forrige skoleår.

Årstimer til undervisning per skoleår

Antall lærertimer per elev er uendret fra skoleåret 2014/15 til 2015/16. Siden 2006/07 har det vært en økning på 2,9 lærertimer per elev.

Tabell 8. Lærertimer per elev for årene 2006/07 til 2015/16.

Skoleår	Lærertimer per elev
2015/16	58,4
2014/15	58,4
2013/14	58,5
2012/13	58,4
2011/12	58,6
2010/11	58,5
2009/10	58,5
2008/09	58,0
2007/08	56,5
2006/07	55,5

Elevtimer

Skoleåret 2014/15 er det i gjennomsnitt 787 elevtimer per elev. Dette er det samme som forrige skoleår, men en økning på to elevtimer per elev fra skoleåret 2013/14. Tallet har økt årlig siden 2006/07, med en total økning på 32 timer per elev. Det er på 8.-10. trinn at timetallet har økt mest de siste årene, noe som skyldes innføring av valgfag.

Tabell 9. Antall elevtimer per elev i perioden 2006/07 til 2015/16.

Skoleår	Elevtimer per elev per trinn			Sum
	1.-4.	5.-7.	8.-10.	
2015/16	719	786	880	787
2014/15	718	786	880	787
2013/14	718	786	873	785
2012/13	717	785	867	783
2011/12	716	785	859	781
2010/11	715	782	858	780
2009/10	710	778	857	776
2008/09	705	778	859	774
2007/08	663	777	859	758
2006/07	661	776	856	755

Fysisk aktivitet

Fysisk aktivitet kommer i tillegg til timetallet, som er grunnlaget for å beregne elevtimer per elev her. Skolene er forpliktet til å gi elevene 76 timer fysisk aktivitet i løpet av 5.-7. trinn. Mange skoler gir mer enn kravet, og gjennomsnittet er på 98 timer (32 timer på 5. og 7. trinn og 34 timer på 6. trinn).

Spesialundervisning

I GSI registreres antall elever som har enkeltvedtak om spesialundervisning.

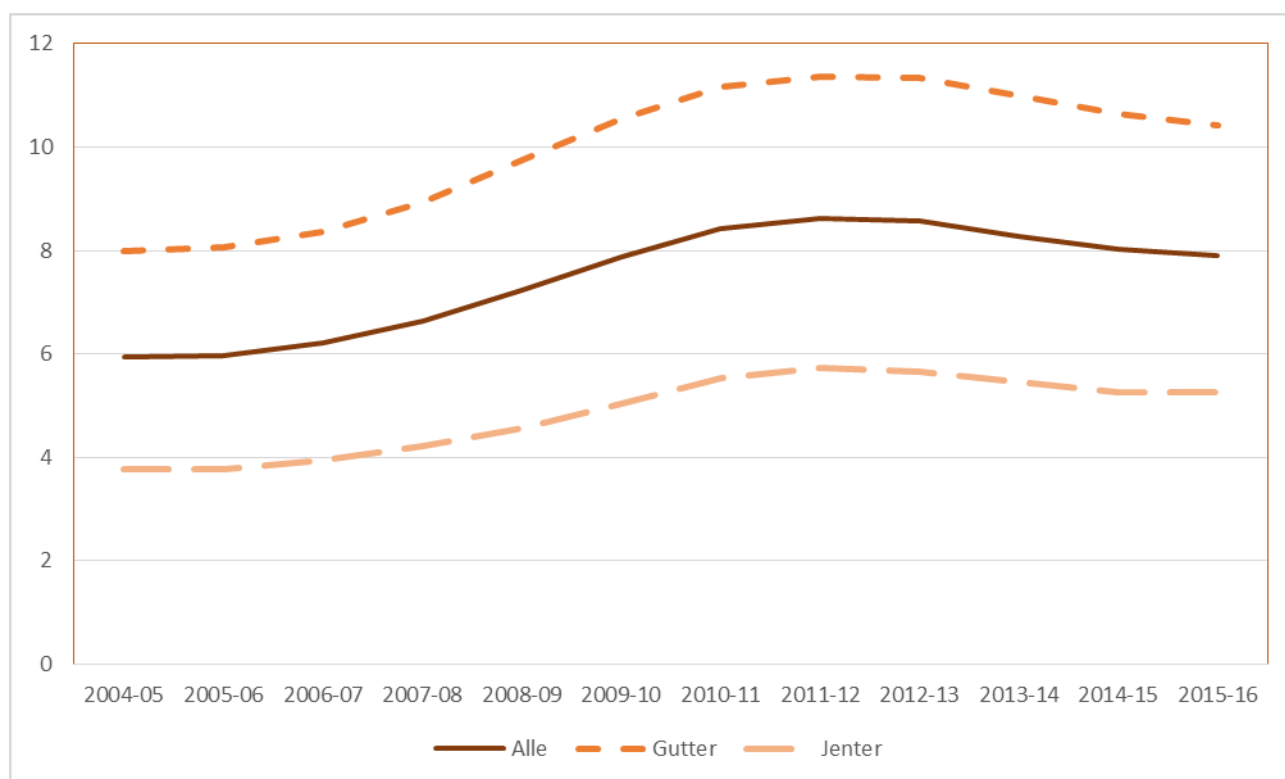
Tabell 10. Andel elever med enkeltvedtak om spesialundervisning, fordelt på trinn. Skoleårene 2007/08 til 2015/16.

Skoleår	Andel elever pr. trinn										Totalt
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	
2015/16	3,8	4,3	5,5	7,1	8,2	9,4	10,2	10,0	10,3	10,6	7,9
2014/15	3,6	4,3	5,7	6,9	8,4	9,5	10,4	10,2	10,2	11,1	8,0
2013/14	3,8	4,6	5,7	7,2	8,8	9,9	10,5	10,3	10,9	11,2	8,3
2012/13	4,3	4,7	6,0	7,4	9,0	10,0	10,5	11,1	10,9	11,6	8,6
2011/12	4,1	4,8	5,9	7,5	8,9	9,8	10,7	10,9	11,2	11,6	8,6
2010/11	4,2	4,8	5,9	7,2	8,6	9,6	10,1	10,7	10,9	11,5	8,4
2009/10	4,0	4,6	5,5	6,7	8,0	8,9	9,3	9,9	10,5	10,7	7,9
2008/09	3,9	4,3	4,9	6,1	7,2	7,9	8,5	9,3	9,4	10,2	7,2
2007/08	3,4	3,8	4,6	5,4	6,3	7,3	7,8	8,5	9,2	9,7	6,6

49 258 elever får enkeltvedtak om spesialundervisning inneværende skoleår. Tabell 10 viser at den totale andelen elever med enkeltvedtak om spesialundervisning er på 7,9 prosent. Det er en liten nedgang fra forrige skoleår. Vi ser at andelen elever med spesialundervisning er relativt lav på 1. trinn, men øker for stort sett hvert trinn. Andelen elever med spesialundervisning er nesten tre ganger så høy ved 10. trinn som ved 1. trinn.

Som det fremgår av figuren, var det i flere år en betydelig økning i andelen elever som fikk spesialundervisning. Siden 2004/05 har antall elever med enkeltvedtak om spesialundervisning økt med 12 434, eller 34 prosent. De siste årene har det imidlertid vært en tendens til at andelen med spesialundervisning har stabilisert seg. De siste tre skoleårene har det vært en liten nedgang.

Figur 3. Elever i grunnskolen med enkeltvedtak om spesialundervisning, i perioden 2004/05 til 2015/16. Prosent.

Tabell 11 viser at av elever som mottar spesialundervisning, er 67,5 prosent gutter.

Tabell 11. Antall og andel elever med enkeltvedtak om spesialundervisning, fordelt på kjønn. Skoleårene 2011/12 til 2015/16.

Skoleår	Totalt Antall elever	Elever med spesialundervisning					
		Totalt		Gutter		Jenter	
		Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
2015/16	623 755	49 258	7,9	33 251	67,5	16 007	32,5
2014/15	618 996	49 672	8,0	33 739	67,9	15 933	32,1
2013/14	615 327	50 977	8,3	34 595	67,9	16 382	32,1

2012/13	614 894	52 723	8,6	35 719	67,7	17 004	32,3
2011/12	614 413	52 972	8,6	35 736	67,5	17 236	32,5

44 prosent av elevene som får spesialundervisning får denne hovedsakelig i grupper på to-fem elever. 9 prosent får spesialundervisning hovedsakelig i grupper på seks eller flere. 13 prosent får spesialundervisning i hovedsak alene. 35 prosent får spesialundervisningen hovedsakelig i (den ordinære) klassen. Det har vært en liten økning i andelen som får spesialundervisningen i den ordinære klassen siden forrige skoleår (da var andelen 32 prosent).

23 412, eller nærmere halvparten av elevene som har et enkeltvedtak om spesialundervisning, har et omfang på mer enn syv timer med spesialundervisning i uka i vedtaket (271 timer i året). Resten har mindre enn syv timer til spesialundervisning i uka.

Elever i faste avdelinger for spesialundervisning

Siden skoleåret 2012/13 har vi registrert antall elever i egne faste avdelinger for spesialundervisning. Både egne skoler for spesialundervisning og skoler med egen avdeling for spesialundervisning, faller innunder kategorien. Elevene kan delta i ordinære grupper/klasser i enkelte fag eller tema, men har sin faste tilhørighet i avdelingen.

3 966 elever er registrert i egen fast avdeling for spesialundervisning skoleåret 2015/16. Det er 53 flere enn forrige skoleår.

363 skoler oppgir at de har elever i en slik avdeling. Dette er elleve flere skoler enn forrige skoleår. I tillegg er det en kommune som oppgir at de har egen fast avdeling sentralt i kommunen. 210 av disse skolene/enhetene har flere enn fem elever i fast avdeling.

På 58 av skolene/enhetene hører alle elevene til i den faste avdelingen for spesialundervisning. Men ved de fleste skolene utgjør den faste avdelingen for spesialundervisning kun en liten andel av det totale elevtallet. På 80 prosent av skolene/enhetene utgjør elevtallet i den faste avdelingen mindre enn 10 prosent av det totale elevtallet på skolen.

Nesten halvparten, eller 1 932 av elevene i fast avdeling for spesialundervisning går på 8.-10. trinn.

Alternativ opplæringsarena

Utover de omkring 4 000 elevene i fast avdeling, er ytterligere 1 660 elever utplassert én eller flere dager i uken utenfor ordinær opplæring (alternativ opplæringsarena). Det er 157 flere elever enn forrige skoleår. Dette kan være opplegg knyttet til friluftsliv, kantinedrift m.m.¹³ 82 prosent av elevene som er utplassert utenfor ordinær opplæring, er gutter.

Alternativ opplæringsarena er mest utbredt på ungdomstrinnet. 1 149 av elevene som er utplassert i alternativ opplæringsarena én eller flere dager i uken, går på 8.-10. trinn. 511 av elevene går på 1.-7. trinn.

¹³ Elever som gjennom avtale har fått omdisponert inntil 25 % av timetallet til fag med nasjonal læreplan er ikke omfattet av denne kategorien. Veiledningen til alternativ opplæringsarena presiserer at elevene ikke både skal føres i fast avdeling og alternativ opplæringsarena. Dette er for at vi skal kunne legge sammen tallene.

Særskilt norskopplæring og annen særskilt språkopplæring for språklige minoriteter

Tabell 12 viser at andelen elever med særskilt norskopplæring har vært ganske stabil de siste årene. Skoleåret 2015/16 får 43 394 elever særskilt norskopplæring, 14 flere enn forrige skoleår.

Tabell 12. Antall elever, samt prosentandelen av elever som har særskilt norskopplæring, skoleårene 2011/12 til 2015/16

Skoleår	Elever med særskilt norskopplæring	
	Antall	Prosent
2015/16	43 394	7,0 %
2014/15	43 380	7,0 %
2013/14	44 829	7,3 %
2012/13	44 265	7,2 %
2011/12	43 991	7,2 %

Elever som har rett til særskilt norskopplæring, har også, etter behov, rett til morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring. Dersom det mangler ansatte som kan gi morsmålsopplæring eller tospråklig fagopplæring, skal kommunen legge til rette for annen tilrettelagt opplæring så langt det er mulig.

Av elevene som får særskilt norskopplæring, får 33 prosent annen særskilt språkopplæring i tillegg. Det utgjør 14 162 elever. 15 prosent av disse får både morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring, 61 prosent får bare tospråklig fagopplæring og 12 prosent bare morsmålsopplæring. 13 prosent får annen tilrettelagt opplæring på grunn av mangel på kompetanse som kan gi tospråklig fagopplæring eller morsmålsopplæring.

Siden 2011/12 har det vært en nedgang på 32 prosent i andelen elever som får tospråklig fagopplæring, morsmålsopplæring eller annen tilrettelagt opplæring.

Egne undervisningsgrupper (for asylsøkere, innføringsgrupper og lignende)

11 prosent av elevene med særskilt norskopplæring får undervisning i egne undervisningsgrupper¹⁴. Det utgjør 4 879 elever. Av disse var 705 asylsøkere. Her er det verdt å merke seg at tallene er per 1. oktober, og at det i år har vært endringer siden dette tidspunktet.

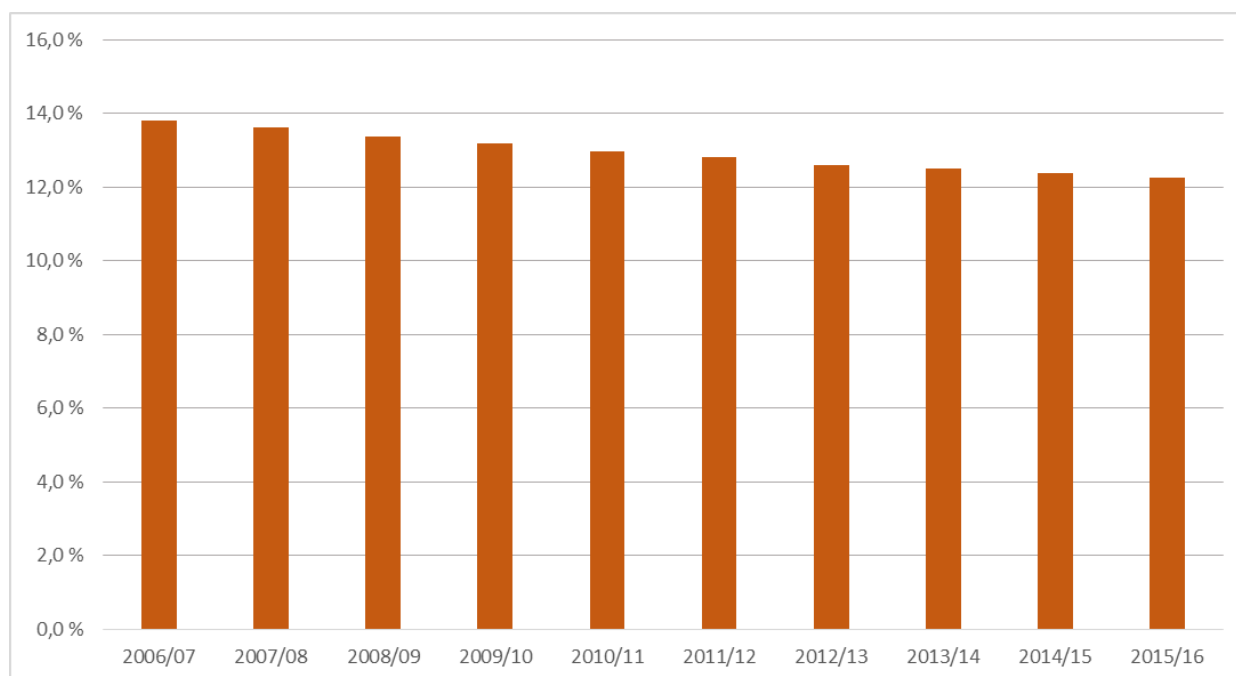
¹⁴ Grupper for asylsøkere, innføringsgrupper og lignende jf. § 2-8 i Opplæringsloven.

Opplæringsmålform

De fleste elevene i grunnskolen får opplæring på bokmål (86,9 prosent). Andelen elever som har bokmål som opplæringsmål har økt med 1 prosentpoeng siden 2006/07. Andelen elever med nynorsk som opplæringsmålform har gått ned fra 13,8 prosent i 2006/07 til 12,2 prosent inneværende skoleår. 0,8 prosent har ikke opplæring verken på bokmål eller nynorsk. Disse har i stedet opplæring enten på samisk eller på et annet språk (dette gjaldt blant annet en del av de internasjonale skolene).

I 13 av fylkene har over 90 prosent av elevene bokmål som hovedmål. Sogn og Fjordane (98 prosent) og Møre og Romsdal (51 prosent) er de eneste fylkene der et flertall av elevene har nynorsk som opplæringsmål. I Finnmark får 8 prosent av elevene opplæring på samisk.

Figur 4. Andel elever med nynorsk som opplæringsmålform. Skoleåret 2006/07 til 2015/16.

Valgfag

Elever på 8.-10. trinn skal kunne velge mellom minst to av 14 ulike valgfag.

Tabell 13. Antall og andel elever på 8.-10. trinn fordelt på valgfag¹⁵

Valgfag	Elever 8. trinn		Elever 9. trinn		Elever 10. trinn		Sum 8.-10. trinn	
	Antall	Andel	Antall	Antall	Andel	Andel	Andel	Andel
Fysisk aktivitet og helse	20 642	35 %	20 231	34 %	18 674	30 %	59 547	33 %
Sal og scene	7 263	12 %	8 078	14 %	7 984	13 %	23 325	13 %
Design og redesign	7 517	13 %	6 009	10 %	5 106	8 %	18 632	10 %
Natur, miljø og friluftsliv	4 793	8 %	6 497	11 %	5 381	9 %	16 671	9 %
Teknologi i praksis	5 556	10 %	3 778	6 %	3 209	5 %	12 543	7 %
Produksjon av varer og tjenester	2 780	5 %	3 796	6 %	3 462	6 %	10 038	6 %
Medier og informasjon	2 953	5 %	2 937	5 %	3 251	5 %	9 141	5 %
Innsats for andre	2 440	4 %	3 371	6 %	2 867	5 %	8 678	5 %
Trafikk	54	0 %	903	2 %	7 444	12 %	8 401	5 %
Forskning i praksis	2 692	5 %	1 676	3 %	1 769	3 %	6 137	3 %
Internasjonalt samarbeid	767	1 %	959	2 %	1 078	2 %	2 804	2 %
Reiseliv	488	1 %	625	1 %	750	1 %	1 863	1 %
Levande kulturarv	307	1 %	425	1 %	377	1 %	1 109	1 %
Demokrati i praksis	221	0 %	395	1 %	387	1 %	1 003	1 %
Sum	58 473	100 %	59 680	100 %	61 739	100 %	179 892	100 %

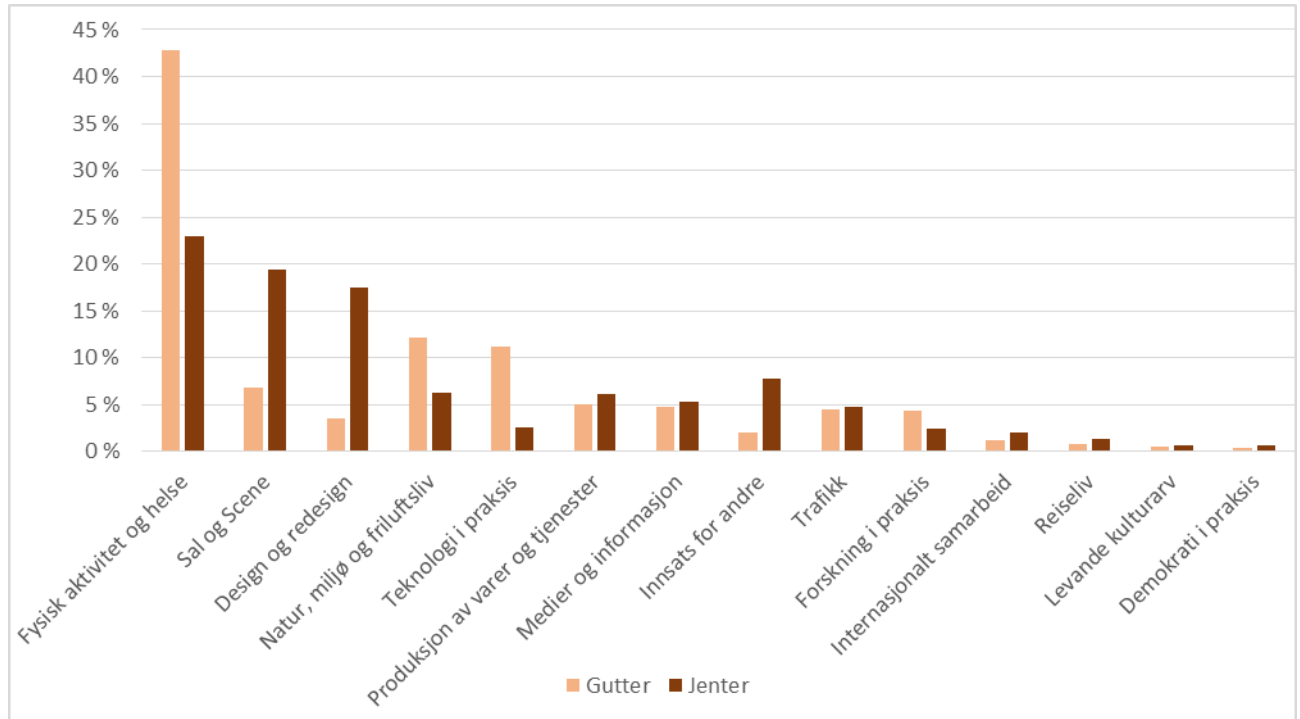
Som vi ser av tabell 13, velger nesten 60 prosent av elevene ett av de tre mest populære valgfagene: fysisk aktivitet og helse, sal og scene og design og redesign. Til sammenligning har til sammen 12 prosent av elevene valgt ett av de seks valgfagene med færrest elever.

12 prosent av elevene på 10. trinn tar trafikk. Det er dermed det tredje mest populære valgfaget for trinnet.

Figur 5 viser at fysisk aktivitet og helse er populært både hos gutter og jenter. For guttene skiller faget seg klart ut i forhold til de andre fagene. 43 prosent av guttene og 23 prosent av jentene har valgt fysisk aktivitet og helse. Jentene velger oftere sal og scene og design og redesign enn guttene, og de fordeler seg jevnere på de tre største valgfagene.

¹⁵ 4 264 elever tar ikke valgfag eller fag fra videregående i stedet for valgfag. Dette er først og fremst elever på private skoler som ikke har valgfag eller elever med spesialundervisning der undervisningen avviker fra læreplanen.

Figur 5. Elever på ulike valgfag fordelt på gutter og jenter

Det er stor variasjon i hvor mange valgfag den enkelte skolen gir opplæring i. Gjennomsnittlig gir skolene som har valgfag opplæring i fem ulike valgfag, men 11 prosent av skolene gir opplæring i kun ett valgfag. 22 prosent av skolene har elever fordelt på syv eller flere valgfag.

Fag fra videregående

Elever på ungdomstrinnet som har tilstrekkelig kompetanse, kan følge opplæringen i ett eller flere fag fra videregående opplæring. Elevene kan ta fag fra videregående opplæring i stedet for valgfag og/eller ta i bruk inntil 60 prosent av timene til faget utdanningsvalg.

Til sammen tar 1 595 elever fag fra videregående opplæring skoleåret 2015/16. Nesten 9 av 10 av disse går på 10. trinn. 755 av disse elevene har valgt fag fra videregående opplæring *i stedet* for å ta valgfag. 840 av elevene som tar fag fra videregående opplæring har valgt å gjøre dette *tillegg* til at de har valgfag, og benytter kun timer fra faget utdanningsvalg.

Det er omtrent like mange elever som tar fag fra videregående i 2015/16 som det var i 2013/14. Skoleåret 2014/15 var antallet høyere, men det skyldes i hovedsak feilføring ved et par skoler. Det er store regionale forskjeller i hvor stor andel av elevene som tar fag fra videregående opplæring.

Elever som ikke har møtt på skolen

Skolene registrerer elever som ikke har møtt opp til pliktig grunnskoleopplæring ved skolestart og som fortsatt er utenfor opplæring per 1. oktober. Dette omfatter kun elever med udokumentert fravær.

På landsbasis er det registrert 192 elever som ikke har møtt på skolen. Tallet er nærmest uendret fra forrige skoleår. Oslo, Hordaland og Akershus har registrert flest barn, henholdsvis 32, 28 og 17.

Antall barn i grunnskolepliktig alder som ikke får den opplæringen de har krav på, vil kunne være høyere enn disse tallene tilsier. Dersom skolen har fått bekreftet at barnet er i utlandet skal saken avsluttes og barnet telles ikke med i registreringen. Barn som aldri har startet ved noen skole, men som har krav på opplæring, vil også falle utenfor denne registreringen, siden de ikke er registrert ved skolen fra før.

Leksehjelp

Kommunene har ansvar for å tilby minst åtte timer leksehjelp hver uke, fordelt på 1.-10. trinn. Tidligere måtte kommunene gi leksehjelpen på 1.-4. trinn, men fra og med i forrige skoleår kan de fordele de åtte timene fritt på årstrinnene.

Vi ser at det er størst andel elever som deltar i leksehjelpsordningen på 4.-7. trinn.

Tabell 14. Deltakelse i leksehjelpsordningen.

Trinn	Totalt antall elever	Elever som deltar i leksehjelpsordningen	
		Antall	Prosent
1.	65 129	4 885	7,5 %
2.	64 057	8 626	13,5 %
3.	62 388	14 249	22,8 %
4.	62 780	17 974	28,6 %
5.	61 371	18 830	30,7 %
6.	61 590	16 816	27,3 %
7.	61 072	15 426	25,3 %
8.	60 013	4 897	8,2 %
9.	61 404	4 183	6,8 %
10.	63 951	3 708	5,8 %
Sum	623 755	109 594	17,6 %

Tabell 15 viser at 51 prosent av elevene har tilbud om leksehjelp i år. Flest elever får tilbud om leksehjelp fra 4.-7. trinn.

Tabell 15. Elever med tilbud om leksehjelp.

Trinn	Totalt antall elever	Elever med tilbud om leksehjelp	
		Antall	Prosent
1.	65 129	12 293	18,9 %
2.	64 057	19 853	31,0 %
3.	62 388	31 455	50,4 %
4.	62 780	43 057	68,6 %
5.	61 371	48 167	78,5 %
6.	61 590	47 540	77,2 %
7.	61 072	46 390	76,0 %

8.	60 013	25 151	41,9 %
9.	61 404	23 339	38,0 %
10.	63 951	22 970	35,9 %
Sum	623 755	320 215	51,3 %

SFO

Det har vært en jevn stigning i antall elever på 1.– 4. trinn som deltar i SFO fra 2006/07 og frem til i dag. Sammenlignet med 2014/15 har andelen elever som deltar gått noe tilbake.

Tabell 17. Antall og andel av elevene som deltar i SFO¹⁶. Utvikling fra 2006/07 til 2015/16.

Elever i SFO 1.- 4. trinn	Antall elever i SFO	Andel elever i SFO
2015/16	157 935	62,1 %
2014/15	156 492	62,8 %
2013/14	155 641	63,4 %
2012/13	152 976	63,0 %
2011/12	149 102	62,5 %
2010/11	144 549	60,9 %
2009/10	142 412	59,9 %
2008/09	143 117	59,9 %
2007/08	142 247	59,1 %
2006/07	135 722	55,8 %

For en elevplass på 20 timer i SFO, har prisen økt med nærmere 4 prosent siden 2014/15. Dette tilsvarer 79 kroner.

Tabell 18. Utvikling i månedlig foreldrebetaling til SFO.

Gjennomsnittlig foreldrebetaling SFO uten moderasjon	2013/14	2014/15	2015/16
Elev som er 20 uketimer i SFO?	2 191	2 256	2 335
Elev som er 10 uketimer i SFO?	1 373	1 416	1 467

¹⁶ Det er noen elever over 4. trinn som deltar på SFO. Disse er ikke med i tabellen.